

BELEIDSANALYSE T.B.V. DE PRESTATIEAFSPRAKEN MET HET UTRECHTS LANDSCHAP

Vooraf:

De provincie heeft t.a.v. de sturing van het beheer door HUL van haar terreinen geen formele positie. HUL ontvangt van de provincie een exploitatiesubsidie. De subsidieverhouding is geregeld in dit subsidiesysteem. De laatste evaluatie is door Provinciale Staten in januari 2004 vastgesteld n.a.v. de 5-jaarlijkse evaluatie van dat systeem (dateert in hoofdlijnen uit 1988). De provincie stuurt indirect op het beheer van de terreinen van HUL via de natuurgebiedsplannen, die het college van GS vaststelt o.g.v. de Subsidieregeling Natuurbeheer. De beoordeling van het feitelijke beheer in termen van resultaten vindt plaats via de Dienst regelingen van LNV. Daarin heeft de provincie geen rol. Wij maken met HUL afspraken op de te halen natuurdoelen en bemoeien ons niet met het beheer.

Voor de nadere invulling van welke doelen te behalen zijn voor de hectarebijdrage en de basisbijdrage van de provincie wil de provincie vooral ook afspraken maken over die te behalen doelen. Op welke wijze HUL die doelen behaald of welk beheer daartoe gevoerd wordt is in principe een zaak van HUL zelf.

Ten slotte zijn er nog mogelijkheden tot sturing via de voorwaarden bij de subsidiering van de verwerving van gronden door HUL. Deze voorwaarden hebben echter vooral betrekking op het eventueel vervreemden en bezwaren van de gronden, toestemming wijziging karakter van de gronden, de toegankelijkheid/ mate van openstelling en het geven van naamsbekendheid aan de provincie als subsidieverstrekker. Deze voorwaarden hadden geen betrekking op het behouden van specifieke waarden in de terreinen van het HUL of geven van richting aan het beheer van de terreinen.

- I. Inleiding
- II. Randvoorwaarden voor de beleidsdoelen
- III. Beleidsdoelen
  - 1. Vogel en habitatrictlijn
  - 2. Soortenbescherming
  - 3. Ruimtelijk beleid, streekplan
  - 4. Waterbeleid, waterhuishoudingsplan
  - 5. Milieubeleid
  - 6. Natuurbeleid
  - 7. Recreatie
  - 8. Landschapsbeleid
  - 9. Cultuurhistorisch beleid
  - 10. Archeologie
  - 11. Aardkundige waarden
  - 12. Cultuurhistorie
- IV Gebiedenbeleid

PRESTATIE AFSPRAKEN VOOR BEHEER VAN TERREINEN van Het UL

I. Inleiding

Het Utrechts Landschap(UL) ontvangt van de provincie Utrecht een exploitatiesubsidie. Deze subsidie bestaat uit twee delen, een basisbijdrage en een hectarebijdrage. Dit laatste onderdeel van die subsidie is gekoppeld aan het aantal hectares en de kosten die het beheer van deze hectares met zich meebrengt. Deze subsidie wordt niet (meer) ingezet voor het beheer zoals afgesproken in de Programma Beheer -pakketten van het rijk, maar voor de kosten van het beheer van andere doelen, zoals recreatie, of cultuurhistorie, of aardkundige waarden. Deze doelen zijn niet nader gespecificeerd in de afspraken met het UL. Voor de basisbijdrage zijn in de evaluatie van de exploitatiesubsidie en in de subsidieregeling wel doelen opgenomen, maar deze zijn niet toetsbaar geformuleerd. Wel is aangegeven dat voor beide subsidieonderdelen nadere (prestatie)afspraken gemaakt zullen worden.

Voor die nadere afspraken is een analyse nodig van provinciaal beleid om te zien aan welke doelen het beheer van het UL daadwerkelijk bijdraagt. De tweede vraag is voor welke doelen wil de provincie subsidie ter beschikking stellen.

In deze notitie wordt een overzicht gegeven van de beleidsterreinen van de provincie waarop beleidsdoelen zijn geformuleerd, die een relatie hebben met de terreinen van het UL. Ook moet er een relatie zijn tussen het beheer van het UL en het te bereiken doel.

In een tweede deel wordt aangegeven of over deze beleidsdoelen nadere prestatieafspraken in het kader van de exploitatiesubsidie gemaakt kunnen worden. De subsidie van de provincie moet een relatie hebben met de beleidsdoelen, die de provincie wil bereiken en waar het UL een rol in heeft.

In de analyse van het beleid is ook gekeken op welke manier het beleid moet worden gerealiseerd; wordt het afgedwongen door wettelijk instrumentarium, wordt het gebruikt als toetsingskader bij veranderingen of wordt er om gevraagd en op gestimuleerd.

De analyse van het beleid is door het UL gebruikt bij het opstellen van haar beheersvisies.

II. Randvoorwaarden voor de prestatieafspraken

Voor het formuleren van de prestatieafspraken zijn een aantal meer algemene randvoorwaarden geformuleerd:

- 1. De subsidierelatie met het UL is sinds 1988 zo ingericht dat deze organisatie haar specifieke eigen verantwoordelijkheden en rollen kan beleven. De mate van inmenging van de provincie moet redelijkerwijze te herleiden zijn tot het doel van de exploitatiesubsidie.*
- 2. Prestatieafspraken vereisen prestatie-indicatoren hetgeen het bijhouden van gegevens tot gevolg heeft. De kosten van deze gegevensverzameling moeten niet leiden tot onevenredig hoge administratielasten voor de organisatie van het UL en die van de provincie; ook moet er een redelijke verhouding zijn tussen de te leveren prestatie en de hoogte van de provinciale vergoeding voor die prestatie op basis van de exploitatiesubsidie (proportionaliteit)*
- 3. De prestatieafspraken moeten in beginsel niet leiden tot rechtsongelijkheid voor het UL in relatie tot andere terreinbeherende organisaties en/of particulieren beheerders.*
- 4. Het UL moet redelijkerwijze zelf in staat zijn de geïste prestaties te leveren dan wel moeten bij de prestaties de beperkende externe factoren vooraf in beeld hebben gebracht.*

5. *De subsidie wordt niet ingezet voor die zaken waaraan het UL zich wettelijk heeft te houden: dus voor het instandhouden van archeologische vindplaatsen wordt geen subsidie verstrekt, omdat iedereen in Nederland verplicht is dat te doen. Wanneer dit aan de orde is, wordt er in het stuk verwezen naar 'afdwingbare' zaken.*
6. *De prestatie-indicatoren moeten aansluiten bij het beheer van het UL zodat geen grote vertaalslag tussen beheerpraktijk en indicatoren ontstaat. Praktijkgerichtheid van de prestatie-indicatoren geeft in de rapportage de minste ruis van interpretatieverschillen. Aansluiting van de prestatie-indicatoren op de beheersvisies is daar een garantie voor.*

III. Beleidsdoelen

Algemeen: uit de inventarisatie van het beleid blijkt dat er weinig harde doelstellingen worden gesteld voor de inrichting en beheer van de terreinen van het UL. Uitzonderingen hierop zijn de Europese richtlijnen voor de Vogelrichtlijngebieden, de beschermde status van een aantal archeologische monumenten en de randvoorwaarden die Rijkswaterstaat (RWS) op grond van de Rivierenwet stelt ten aanzien van de weerstand van elementen in de uiterwaarden. Verder worden de in de natuurgebiedplannen vastgelegde natuurdoeltypen gebruikt als toetsingskader bij het toekennen van beheersubsidies in het kader van de Subsidieregeling Natuurbeheer (Programma Beheer).

Voor het overige geldt dat het provinciale beleid doelen stelt ten aanzien van natuur, landschap, waterbeheer, cultuurhistorie, aardkunde en recreatie. De Provincie kiest daarbij vaak voor een ontwikkelingsgerichte benadering: er is ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, mits zorgvuldig wordt omgegaan met actuele en historische waarden en deels ook met potentiële waarden. De beleidsdoelen leveren wel veel aanknopingspunten op voor de beheersvisies van het UL en bieden daarmee een kader voor nadere prestatieafspraken voor de provinciale hectarebijdrage.

Uitwerking per beleidsonderwerp

Om toch handvaten te hebben om afspraken te maken met het UL over de beheersdoelen zijn de doelstellingen voor deze beleidsterreinen hieronder per onderwerp nader uitgewerkt. Ook wordt aangegeven over welke doelstellingen prestatieafspraken in het kader van de hectarebijdrage gemaakt kunnen worden.

De prestatie-indicatoren zelf staan in een het onderdeel prestatie-indicatoren.

1. Vogel- en Habitatrichtlijn

De richtlijngebieden zijn aangewezen door EU en het rijk. Voor het UL zijn de noordoever van de Neder-Rijn van de Blauwe Kamer tot Wijk bij Duurstede van toepassing. Dit gebied is aangemerkt als Vogelrichtlijngebied ter bescherming van de kwartelkoning (broedvogel), kolgans en kleine zwaan (wintergast). Het westelijke deel van de Amerongse Bovenpolder (eigendom SBB) is aangewezen als Habitatrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van glanshaverhooilanden. Dit terrein grenst aan terrein van het UL. Het beheerplan voor het glanshaverhooiland kan beheermaatregelen vragen in de omliggende terreinen.

Na de vernieuwde beschikking van het Ministerie van LNV en vaststelling van de nieuwe NB-wet (oktober 2005) is de provincie bevoegd gezag voor de toepassing van de richtlijn voor Het UL. Er wordt een beheerplan opgesteld voor het gehele gebied. Bij het opstellen van deze beheerplannen worden de eigenaren betrokken.

Beleidsuitspraken

Wanneer extra beheerinzet gevraagd wordt, voortvloeiend uit de op te stellen beheerplannen, dan worden die afgesproken met rijk en EU (of provincie) in het kader van die beheersplannen. Primair verantwoordelijk voor de kosten van eventuele extra beheersmaatregelen is het rijk. In het kader van het Ilg worden de financiële afspraken in de tijd daarover dan vastgelegd

Mate van sturing

Sturing op de beheersdoelen vindt ook in deze gebieden plaats via de subsidies van het PB en de verplichtingen uit de Natuurbeschermingswet. De provincie geeft sturing aan het beheer door in de natuurgebiedsplannen aan te geven welke natuurtypen waar gerealiseerd moeten worden. Voor de richtlijngebieden zijn misschien extra maatregelen boven op de in PB vastgestelde normen van toepassing. Daarover ontstaat echter pas duidelijkheid bij het vaststellen van de beheerplannen voor deze terreinen.

CONCLUSIE: Op dit moment is geen provinciale hectarebijdrage voor de VHR nodig en dus is geen prestatieafpraak nodig.

Over de basisbijdrage wordt geen prestatieafpraak gemaakt in kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn.

2. Soortenbeleid

Beleidsuitspraken

Het Soortenbeleid kan onderscheiden worden in actief soortenbeleid (het nemen van maatregelen die bijdragen aan het duurzaam voortbestaan van bedreigde soorten) en het passieve soortenbeleid (de wettelijke bescherming). De soortenbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en daarmee dwingend van karakter

De afgelopen jaren heeft het Ministerie van LNV een aantal soortenbeschermingsplannen opgesteld. Van belang voor de terreinen van het UL zijn de soortenbeschermingsplannen voor das, vleermuizen, dagvlinders, patrijs, lepelaar, kerkuil, steenuil, akkerplanten, moerasvogels en kwartelkoning. In de nieuwe opzet van het soortenbeleid wordt gekozen voor een gecombineerde aanpak van soorten in de zogenaamde leefgebiedenbenadering.

De provincie Utrecht heeft soortenbeschermingsplannen opgesteld voor de soorten rugstreeppad, purperreiger en woudaapje, krabbescheer, groene glazenmaker, ringslang, winterjuffers en kamsalamander. De ‘werkdocumenten soortenbeleid’ voor flora en fauna bevatten een lijst met aandachtsoorten, waarvan een deel als prioritaire soort wordt aangemerkt. Deze laatste categorie heeft onder andere betrekking op soorten afkomstig van de biotopen essenhakhout, voedselarme zwakzure moerassen en voedselrijke niet-zure moerassen.

Maatregelen voor instandhouding, herstel en ontwikkeling van de leefomgeving van de aandachtsoorten worden gestimuleerd. Veel van de doelsoorten uit de pluspakketten van het Programma Beheer zijn tevens aandachtsoort van het provinciale soortenbeleid. Realisatie van pluspakketten betekent dan automatisch bescherming van die aandachtsoorten. Er moeten veelal nog specifieke maatregelen voor doelsoorten worden genomen.

Mate van sturing

Provinciaal soortenbeschermingsbeleid is niet afdwingbaar. De provincie heeft er wel beleid op vastgesteld en stimulerende maatregelen zijn subsidiabel. De keuzes in de

natuurgebiedplannen van de provincie zijn randvoorwaarde voor de mogelijkheden voor soorten zich te handhaven.

In de soortbeschermingsplannen (rijk) staan stimulerende maatregelen genoemd. De keuzes in de beheervisies van het UL zijn bepalend voor de mogelijkheden voor deze soorten.

De beschermingsregime die gelden voor de aangewezen soorten uit de Flora en Faunawet worden verplichtend opgelegd.

CONCLUSIE:

De hectarebijdrage kan bijdragen aan specifieke beheersmaatregelen ten behoeve van aandachtsoorten uit het rijks- en provinciale soortenbeleid. Daarnaast kunnen voor heel specifieke maatregelen subsidies worden aangevraagd. Het is geen onderdeel waarvoor verplichtend prestatieafspraken gemaakt kunnen worden, omdat bij andere terreinbeheerders deze sturingsmogelijkheid ontbreekt. Wel kan er van het UL een inspanningsverplichting worden gevraagd om binnen de beperkingen van de bijdrage maatregelen te nemen provinciale aandachtsoorten te beschermen.

3. Ruimtelijk beleid (Streekplan)

Het ruimtelijk beleid van de provincie is vastgelegd in het streekplan. Uit de analyse lijken de volgende uitspraken van belang voor de inrichting en het beheer van de terreinen van het UL.

Beleidsuitspraken

- Kaart ‘gebieden binnen groene contouren’ geeft de netto-begrenzing van de EHS (bestaande natuur, nieuwe natuur, ecologische verbindingzones en ‘groene corridors’)
- Plankaart geeft functiezonering voor het landelijk gebied. Terreinen van het UL liggen binnen:
  - zone 1 (hoofdfunctie stedelijk uitloopgebied)
  - zone 3 (verweving van functies)
  - zone 4 (hoofdfunctie natuur; extensief recreatief medegebruik).

Deze zones verschillen vooral in het gewenste voorzieningenniveau en intensiteit van recreatief medegebruik. Verder geeft de plankaart de grens van het projectgebied ‘Hart van de Heuvelrug’ weer en de ligging van waterbergingsgebieden in de Gelderse Vallei. Voor de stadsregio Utrecht moet de wateropgave nog nader worden uitgewerkt.

Mate van sturing

Het ruimtelijke beleid is afdwingbaar via bestemmingsplannen en de provincie zal ruimtelijke plannen toetsen aan deze hoofdlijnen. Ten aanzien van de stedelijke uitloopgebieden is de beleidslijn stimulerend.

CONCLUSIE: Ten behoeve van de stedelijke uitloopgebieden in zone 1 ligt er een duidelijke opdracht aan eigenaren, ook aan het UL. (zie ook recreatiebeleid) Overigens zijn de gebieden met verweving van functies (Lg 3) ook belangrijk voor recreatie. De hectarebijdrage kan bijdragen aan inrichting en beheer van stedelijke uitloopgebieden, dit wordt onder recreatiebeleid verder vorm gegeven. Prestatieafspraken zijn niet aan de orde, sturing op deze doelen loopt via bestemmingsplannen, waarin de functie wordt geregeld. Wel kan er van het UL een inspanningsverplichting worden gevraagd binnen de beperkingen van de bijdrage.

4. Waterbeleid (Waterhuishoudingsplan) en milieubeleid (milieubeleidsplan)

- In het waterhuishoudingsplan en het milieubeleidsplan zijn de provinciale doelen voor water en milieubeleid neergelegd. Zowel het water- als het milieubeleid is er mede opgericht de water- en milieuomstandigheden te bereiken die noodzakelijk zijn om de

gewenste natuurdoelen te bereiken. Water- en milieubeleid zijn dus randvoorwaarden voor de te bereiken natuurkwaliteit (de waterkwaliteit en waterstanden zijn in hoge mate sturend voor de beoogde natuurkwaliteit).

Mate van sturing

Het beheer van de natuurterreinen van het UL wordt gestuurd via de natuurdoelen die de provincie via de natuurgebiedplannen vastlegt. Die natuurdoelen en daarmee de resultaten die het UL met het beheer bereikt zijn mede gestoeld op de water- en milieukwaliteit die wordt nagestreefd in het rijks- en provinciale water en milieubeleid.

CONCLUSIE: De hectare- en basisbijdrage behoeven niet te worden ingezet om de beleidsdoelen van het provinciale water- en milieubeleid te halen. Het is eerder omgekeerd; wanneer de noodzakelijke water- en milieukwaliteit niet wordt gehaald kan via het beheer ook de beoogde natuurkwaliteit niet worden gehaald.

5. Natuurbeleid

Het natuurbeleid van de provincie is vastgelegd in verschillende beleidsnotities en uitvoeringsnota's. Veel hebben direct betrekking op het werk van het UL. Hieronder worden héél kort de meest sturende genoemd.

Beleidsuitspraken

Het UL is in het Plan Veiligstellen gebieden Ecologische Hoofdstructuur (PVG) als één van de erkende natuurbeschermingsorganisaties aangewezen die in aanmerking komt voor subsidie voor verwerving van de zogenaamde aankoopwaardige gebieden van de EHS. In het Beleidsplan Natuur en Landschap Utrecht (PS 1992) is de EHS als beleidsconcept aangegeven. De wijze van realisering van die EHS is vastgelegd in het PVG (PS 1996) en de EHS is in het streekplan 2005-2015 planologisch vastgelegd.

Het kwalitatieve provinciale natuurbeleid is in de nota 'Utrechtse Natuurdoeltypen' (UNAT) in overleg met de terreinbeheerders vertaald naar concrete natuurdoelen. Dit is het meest relevante onderdeel van het provinciale natuurbeleid voor het UL. Deze UNAT's geven de gewenste eindsituatie. Ze komen overeen met de natuurdoeltypen van het Handboek Natuurdoeltypen en kennen een nadere onderverdeling (voedselarm/-rijk, nat/droog, wel/geen kwel). Ter uitvoering van de Subsidieregeling Natuur op grond van het Programma Beheer zijn vervolgens voor de gehele provincie Natuurgebiedplannen opgesteld, gebaseerd op die UNAT's. Voor alle bestaande en nieuwe natuurgebieden worden natuurdoelen gegeven, zowel in de vorm van een basis- als een pluspakket. De provinciale UNAT-kaart is de basis voor de landelijke natuurdoelenkaart. Op zijn beurt dient deze landelijke kaart weer als beoordelingskader voor de aanvragen voor Programma Beheer. De Provincie ziet de UNAT-kaart als werkkaart die doorlopend aangepast kan worden op basis van voortschrijdend inzicht.

Betrokkenheid van mensen bij natuur en hun leefomgeving geeft draagvlak voor natuur. Een van de hoofdlijnen van beleid uit het BNLU 1992 is draagvlakvergroting. Binnen het provinciale beleid wordt de betrokkenheid van burgers gestimuleerd via educatie, openstelling, begeleiding en informatievoorziening. Het UL is één van de organisaties die vorm geeft aan deze doelstelling, juist omdat zij een regionale/provinciale organisatie zijn, sluit hun invulling heel goed aan bij de provinciale doelstelling. Dit vindt op allerlei manieren plaats, met een interactieve website, openstelling van terreinen en onderhouden van routestructuren daarin, publieksacties, evenementen, initiërende projecten, aanspreken van

bedrijven en maatschappelijke organisaties, vrijwilligersnetwerken, de winkel van het Landschap, schaapscheerderfeest etc, etc.

Mate van sturing

Sturing op natuurdoelen vindt plaats via het Programma Beheer. In zijn huidige vorm is in het Programma Beheer de keuze van natuurdoelen niet afdwingbaar. Een beheerder kan zich beperken tot het invullen geven aan het zogenaamde basispakket en het pluspakket achterwege laten. Dit is verklaarbaar wanneer bijv de water- en milieuomstandigheden niet voldoen aan de daaraan te stellen eisen. In dat geval zou, in de systematiek van Programma Beheer, de beheerder worden gestraft met gedeeltelijke terugbetaling van de subsidie. Hiertoe zouden afspraken gemaakt kunnen worden echter deze zouden voor elke beheerder gelden. Via het beheer van terreinen verzamelt UL gegevens over natuurkwaliteit. Deze monitoringsgegevens zijn van belang voor de provincie cq. daarover kunnen afspraken worden gemaakt.

Het Programma Beheer stuurt buiten de recreatiepakketten niet op draagvlakvergroting. In de het kader van de exploitatiesubsidie is voor de draagvlakvergroting nadrukkelijk wel een taak neergelegd bij het UL (naast andere organisaties, zoals het Consulentenschap Natuur- en Milieu-educatie). Op dat punt kan de sturing vanuit de provincie worden geëxpliciteerd en vergroot door gerichte prestatieafspraken

CONCLUSIE: Binnen de huidige systematiek van het Programma Beheer is geen ruimte voor prestatieafspraken via de hectarebijdrage voor de intensiteit van het beheer. Prestatieafspraken hierover leiden tot rechtsongelijkheid t.o.v. andere beheerders (NM en SBB en particulieren) wiens beheer ook wordt gestuurd door de regels van het Programma Beheer. Wel kunnen prestatieafspraken worden vastgelegd over het verzamelen en leveren van monitoringsgegevens over dieren en planten. De basisbijdrage levert een basis voor prestatieafspraken voor het element draagvlakvergroting.

6. Recreatie

Beleidsuitspraken

De themakaart recreatie uit het Streekplan geeft de Recreatieve Hoofdstructuur (RHS). Deze bestaat uit:

- Kerngebieden: handhaven huidige betekenis (gehele Utrechtse Heuvelrug en enkele kleinere groengebieden noordelijk en oostelijk van Utrecht, Middelwaard bij Vianen en Lunenburgerwaard bij Wijk bij Duurstede)
- Ontwikkelingsgebieden: versterken recreatieve betekenis (zones rond Amersfoort, Utrecht, Veenendaal en gebied tussen Maarn en Woudenberg)
- Randstadgroenstructuur: realiseren recreatief groen (gebieden westelijke en zuidelijk van Utrecht)
- Recreatief medegebruik (agrarische gebieden): stimuleren agro-toerisme

Het recreatie- en toerismebeleid ('Uit en thuis in Utrecht') heeft twee sporen:

- (1) versterken Utrecht als toeristische bestemming en
- (2) recreatie voor iedereen.

Bij het eerste spoor gaat het o.a. om versterking van de belevingswaarde, waarbij het accent op cultuurhistorie ligt. Bij het tweede spoor is er prioriteit voor de omgeving van de grote steden, vanwege het tekort aan recreatieve mogelijkheden aldaar.

De terreinen van het UL liggen voor in deel in deze stedelijke invloedssfeer, zoals Beerschoten, bij De Bilt, Birkhoven tegen Amersfoort aan, maar ook de hele Zeister landgoederenwarande heeft een hoge recreatieve waarde en kent een hoge recreatieve druk. De terreinen in het Nationale Park zijn met name de terreinen die kunnen bijdragen aan Utrecht als toeristische trekpleister. Vooral de inrichting van de terreinen en de eventuele evenementen die georganiseerd worden kunnen deze functie veel inhoud geven.

Mate van sturing

Het Utrechts Landschap is op grond van de voorwaarden bij de verwervingssubsidie verplicht de terreinen open te stellen. Deze openstelling wordt ondersteund met voorzieningen zoals (*wandel-, fiets- en ruiter-*)paden, uitgezette routes, het bijdragen aan verbindingen voor de diverse padensoorten op gebiedsoverstijgend niveau, om zo bij te dragen aan provinciale routenetwerken, prullenbakken, banken, parkeerplaatsen etc. Maar ook bezoekerscentra, voorlichtingspanelen, het aangeven van bijzonderheden en mogelijkheden om met meer informatie op pad te gaan zijn onderdeel van de voorzieningen. Zeker daar waar een accent op de zichtbare cultuurhistorie ligt, kan het UL een bijdrage leveren aan de beleefbaarheid. Elementen om de terreinen te bezoeken per boot, kano, paard zijn extra faciliteiten en dragen bij aan een vergrootte recreatieve betekenis. Terreinen als decor voor een evenement kunnen van toeristische betekenis zijn voor de provincie. Gecombineerde activiteiten als schaapscheerderfeesten, herfstwandelingen, kerstborrels etc, dragen bij aan de recreatieve waarde van de terreinen van het UL. Het organiseren van evenementen, waarmee het UL al de nodige ervaring heeft, vergroot de recreatieve gebruikswaarde aanzienlijk en past erg goed in de recreatieve doelen van de provincie.

CONCLUSIE: De hectarebijdrage draagt bij aan het beheer en onderhoud van recreatieobjecten en voorzieningen én van evenementen die gebonden aan een terrein worden georganiseerd. De basisbijdrage draagt bij aan beheer, onderhoud van niet terreingebonden voorzieningen, zoals het schip de Blauwe Bever, de Heuvelrug- expres en de Pont van het Landschap. Deze onderwerpen lenen zich goed voor het maken van prestatieafspraken.

7. Landschapsbeleid

Beleidsuitspraken

Het beleid van de provincie is neergelegd in het BNLU 1992 en in de Landschapsvisie 2002. De Provincie heeft een ontwikkelingsgerichte strategie voor het landschap. Hoofddoelen daarbij zijn (1) behouden en versterken van de identiteit van de verschillende landschapstypen en (2) het vernieuwen van het landschap, met herkenning van het verleden. Het ontwikkelingsgerichte beleid is vertaald in vier koersen:

- groen en blauw (nieuwe allianties; vernieuwing door o.a. natuurontwikkeling en waterberging)
- stad en land (versterken historische relaties stad en ommeland; creëren van hoogwaardige overgangen van stedelijk naar landelijk gebied)
- zichten op toekomst (verkennen van nieuwe toekomstperspectieven)
- voortbouwen op kwaliteit (ruimte voor ontwikkelingen, mits deze zich voegen naar de maat, schaal en functies van het huidige landschap).

Genoemde koersen grijpen in op de kernkwaliteiten zoals die per landschapseenheid beschreven zijn in de Landschapsvisie.

Beheer van landschapselementen, die samen het landschap vormgeven, wordt vergoed in Programma Beheer, via de landschapspakketten.

Mate van sturing

Deze strategieën zijn toetsingskader bij ruimtelijke afwegingen en zijn niet specifiek gericht op het UL. Van het UL wordt verwacht dat ze voor de hectarebijdrage het beheer doet volgens hoofddoel (1) behoud en versterken van de identiteit van de verschillende landschapstypen. Daarnaast dat ze in planvorming rekening houden met de doelen van de landschapsstrategieën.

CONCLUSIE : Omdat een groot deel van het beheer van landschapselementen wordt vergoed in het Programma Beheer is een hectarebijdrage niet nodig voor behoud en versterking van landschap. Basisbijdrage is niet aan de orde.

8. Cultuurhistorisch beleid

De cultuurhistorische atlas ‘Tastbare tijd’ (2005) geeft een overzicht van cultuurhistorische elementen, geordend per tijdlaag. Deze atlas is gebaseerd op een veel groter bestand van 20.000 cultuurhistorische elementen. Al deze informatie is vertaald naar de (vereenvoudigde) Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) die bestaat uit:

- megastructuren (Limes, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Grebbelinie, Stelling van Amsterdam)
- stapelingsstructuren (sterke historische gelaagdheid; sporen uit verschillende tijdslagen; o.a. flanken Heuvelrug)
- tijdlaagstructuren (gedomineerd door ontwikkelingen uit één bepaalde periode; o.a. veenweidegebied en Langbroekerweteringgebied)
- infrastructurale lijnen.

Beleidsuitspraken

Voor het beschermen en versterken van deze cultuurhistorische waarden geeft de strategiekartaal in de atlas drie vormen van sturing:

- veiligstellen: geldt voor gebieden met grote historische samenhang en beperkte dynamiek. Cultuurhistorie is medesturend voor verdere ontwikkelingen;
- eisen stellen: geldt voor gebieden met grote historische samenhang en hoge dynamiek. Verandering van beeld en functie is in principe mogelijk als aantoonbaar is dat deze. Dit wordt afgedwongen via het RO instrumentarium
- actief versterken: kwaliteit van landschap en cultuurhistorie actief versterken door onderzoeks- en uitvoeringsprojecten.

Vanuit de cultuurhistorische context is er vaak geen subsidie voor het onderhoud/herstel van dergelijke elementen beschikbaar. Soms wel op incidentele en projectbasis.

Mate van sturing

De bescherming van de meeste van deze gebieden is niet wettelijk afdwingbaar, afwegingen worden gemaakt in ruimtelijk kader. Alleen voor de gebieden met een beschermde status is de bescherming wettelijk geregeld.

Het voeren van een beheer dat recht doet aan de eerste twee strategieën kan worden gevraagd voor de hectarebijdrage: veiligstellen, voorkomen van grootschalige transformaties, en eisen stellen zodat de verandering zich ‘in de geest van’ de cultuurhistorische samenhang voltrekt. Het actief versterken van kwaliteit van landschap en cultuurhistorie is een aandachtspunt op projectbasis.

CONCLUSIE: De hectarebijdrage draagt bij aan het beheer en onderhoud van cultuurhistorische landschapselementen (houtwallen, vijvers graften, lanen, tuinen, gazonnen) en de bij

buitenplaatsen horende kleine monumentjes zoals oude bruggen, follies, kunst, daar waar andere bijdragen voor dergelijk beheer ontbreken.
Basisbijdrage is niet aan de orde.

9. Archeologische waarden

Archeologie is een verzameling objecten/vindplaatsen, inrichtingsvormen en het landschap zelf. Archeologische ‘vindplaatsen’ zijn het meest in het oog springend binnen de archeologie. Deze vindplaatsen zijn niet allemaal bekend. Op en nabij de heuvelrug, waar veel terreinen van het UL liggen, is de kans dat er zich archeologische waarden bevinden wel heel groot.

Beleidsuitspraken

Voor alle bekende vindplaatsen geldt de strategie “conserveren”. Het UL heeft de Archeologische Monumentenwacht een inventarisatie laten verrichten naar archeologische objecten in haar terreinen. Per object worden aanbevelingen gedaan voor het beheer. Vanwege een lopende actualisatie maken de wettelijk beschermde terreinen geen deel uit van deze inventarisatie, deze objecten zijn wettelijk beschermd. Een tweede doelstelling is het verbeteren van de zichtbaarheid en beleefbaarheid van archeologische vindplaatsen. Het betreft een algemene doelstelling, die niet nader is geconcretiseerd naar de afzonderlijke locaties.

Mate van sturing

Het uitvoeren van de aanbevelingen voor het beheer uit de inventarisatie van de Archeologische Monumentenwacht is een bestemming voor de hectarebijdrage. Het zichtbaar maken en beleefbaar maken van archeologische vindplaatsen is een aandachtspunt op projectbasis. Bij het beschermen van archeologische waarden zijn de context en de beleefbaarheid van groot belang.

De stimulans van de hectarebijdrage ligt vooral in het beheer. Extra beheermaatregelen zijn voor een specifieke inrichting voor aardkundige doelen vaak aan de orde.

CONCLUSIE:

De hectarebijdrage draagt bij aan het beschermen en beheren van archeologische vindplaatsen. Prestatieafspraken voor de basisbijdrage zijn in combinatie met andere terreinkenmerken aan de orde, wanneer voorlichting en het betrekken van mensen bij landschap in brede zin aan de orde is.

10. Aardkundige waarden

In de ‘Atlas aardkundig waardevolle gebieden’ is een inventarisatie gemaakt van de aardkundige waarden van de provincie. Deze zijn gedetailleerd op kaart weergegeven. Per object wordt aangegeven wat de kwetsbaarheid is.

Beleidsuitspraken

Aardkundige waarden worden waar mogelijk veiliggesteld via het RO-instrumentarium. Bij voorgestelde ruimtelijke ingrepen zal een gedegen afweging gemaakt worden tussen deze ingreep en behoud van aardkundige waarden. Aardkundige waarden beperken zich niet tot de geïnventariseerde objecten; deze hebben vooral een voorbeeldfunctie. Bij het beschermen van aardkundige waarden zijn de context en de beleefbaarheid van groot belang.

Mate van sturing

De bescherming van aardkundige waarden is niet als zodanig afdwingbaar. Door middel van de inventarisatie zijn beheerders in staat de waarden te herkennen en er in het beheer rekening mee te houden. De mate van sturing op het beheer van bekende aardkundige waarden is groot. Het zichtbaar maken van de aardkunde binnen de terreinen van het UL is een inrichtingsproject, en zal dus meestal d.m.v. projectsubsidies ondersteund worden. De stimulans van de hectarebijdrage ligt vooral in het beheer. Extra beheermaatregelen zijn voor een specifieke inrichting voor aardkundige doelen vaak aan de orde.

CONCLUSIE:

De hectarebijdrage draagt bij aan het zichtbaar houden van aardkundige waarden. De basisbijdrage wordt ingezet voor kennisopbouw.

IV Gebiedenbeleid

De provincie werkt via het gebiedenbeleid aan de realisering van haar beleidsdoelen. Gebiedsgerichte aanpak is vooral een manier, de wijze waarop, de uitvoering van projecten ten behoeve van beleidsrealisering plaatsvindt. Het heeft betrekking op hoe wordt het ‘gebied’ betrokken bij de uitvoering en welke doelen kunnen gezamenlijk worden gerealiseerd. Belangrijk onderdeel van dit beleid is zorg te dragen voor draagvlak binnen het gebied zodat het beleid tot stand komt. Bijkomend kan zijn dat een efficiëntieslag in het behalen van doelen wordt bereikt wanneer beleidsdoelen integraal bereikt worden door uitvoering. Voor het beheer van het UL heeft deze aanpak consequenties vooral bij projecten in de planontwikkelingsfase. In de gebieden waar het UL de te verwachten beheerder is, is planvorming en belangenbehartiging een belangrijk aandachtspunt maar ook om zicht te krijgen op de te beheren terreinen, de te stellen doelen en de daaraan verbonden kosten. De grens tussen wanneer is de inzet direct te koppelen aan een terrein en dus als hectaregebonden aan te merken en wanneer is de inzet zodanig algemeen dat het meer te maken heeft met de inzet van het UL als organisatie is moeilijk. Daarom is gekozen dit werk binnen de basisbijdrage te benoemen.

CONCLUSIE: De stimulans voor betrokken zijn in het gebiedenbeleid komt niet uit de hectarebijdrage. Het heeft relevantie voor de inzet vanuit de basisorganisatie, dus uit de basisbijdrage. De bijdrage is vooral gericht op de inzet bij de planontwikkeling.

Hieronder worden enkele voorbeelden genoemd, waarin de rol van het UL telkens anders is en de mate waarin een verband kan worden gelegd met de basisbijdrage ook wisselt.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Inzet van het UL in het plan is niet groot daar waar het de planvorming betreft, deze is al door het Rijk gedaan. In de uitwerking van de verschillende locaties die (potentieel) in bezit zijn van het UL is de inzet wel weer groot, planvorming op lokaal niveau, voorstellen voor inrichting van bestaande terreinen zijn belangrijk, maar ook de vorming van verbindende eigendommen - en dus de projectontwikkeling - zijn belangrijk.

Hart van de Heuvelrug

In grote delen van het Hart van de Heuvelrug is het UL de eerste gegadigde wanneer verwerving en doorlevering aan NB organisaties aan de orde is, maar de aankoop van de bestaande natuur is niet de doelstelling van rijk en provincie. Het UL is de organisatie die als

eerste 10 jaar geleden het Hart van de Heuvelrug als project heeft geïdentificeerd. Ze is nu de natuurbeschermingsorganisatie die meedraait in overleggroepen en werkgroepen en het belang van de natuur zo goed mogelijk in de afwegingen laat meewegen.

Dergelijke inzet is niet te kwantificeren en ook niet direct gekoppeld aan het eigenaarschap van natuur en bosterreinen in het Hart van de Heuvelrug.

Stichtse Lustwarande

Het UL heeft 6 jaar geleden een project de Stichtse Lustwarande gestart. Dit heeft als project zoveel weerklank gekregen dat het allang een eigen leven is gaan leiden en inmiddels door de provincie is geadopteerd. Het UL speelt nu haar rol als één van de eigenaren van terreinen en gebouwen in dit gebied. In dit projectgebied zijn de cultuurhistorische aspecten van groot belang en dat vergt veel aandacht in het beheer. Het beleefbaar maken van deze aspecten in de terreinen maakt het beheer intensief, intensiever dan elders.

Reconstructiegebied (Venster op de Vallei)

In het reconstructiegebied is de realisering van de EHS een lastige opgave. Het UL heeft naar aanleiding van een aantal ontwikkelingen en bezittingen een inrichtingsschets gemaakt voor de gebieden rondom kasteel Stoutenburg en het aanliggende beekdal. De ontwikkeling van een dergelijk project en het initiatief daartoe zijn de verantwoordelijkheid van het UL.

Andere voorbeelden voor gebiedsgerichte projecten zijn Stoutenburg, Bloeidaal, de Schammer, maar ook de Laagte van Pijnenburg en in het verlengde daarvan, ‘heel de heuvelrug’ en de relaties met het Gooi. Ook het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug met de verschillende sterrenteams die ingesteld zijn om specifieke knelpunten te bespreken worden veelal door het UL getrokken en is hun inbreng van groot belang. Dit kan soms wel en soms niet direct van belang voor haar eigen terreinen zijn. Belangrijk is in ieder geval dat het UL daaraan deelneemt.